

Ξέγνοιαστα νιάτα και κακά γεράματα (Φώτης Κόντογλου)

Categories : [ΚΟΙΝΩΝΙΑ](#)

Date : 26 Οκτωβρίου, 2021

Τον καιρό που γύριζα τον κόσμο, βρέθηκα μια φορά στη Μαρσίλια, κ' επειδή μ' άρεζε αυτή η πολιτεία, κ' είχα και κάμποσους καλούς φίλους εκεί πέρα, κάθισα ένα - δυο μήνες.

Έκανα παρέα με κάποιους Μαρσεγιέζους, που ήτανε όλοι τους ανοιχτόκαρδοι και καλοί άνθρωποι, προ πάντων ένας ζωγράφος, Γιάννης Λασά τ' όνομά του, από καλό σπίτι, κ' ένας άλλος Μποτρού, θαλασσινός, κ' οι δυο τους ως εικοσιπέντε χρονώ, όσο ήμουνα κ' εγώ. Μα ήτανε και κάμποσοι Ρωμιοί, ο Νικόλας ο Βαγής και ο Παναγής ο Γκαγκάνης, κι οι δυο πατριώτες μου, ο Νίκος ο Σαμιωτάκης από τις Φώκιες και κάποιοι άλλοι.

Τη Μαρσίλια ήμουνα ξαναπηγαίμενος άλλες δυο φορές πρωτύτερα, αλλά τούτη τη φορά έτυχε να κάνω γνωριμιά μ' ένα γέρικο σκυλόψαρο, έναν θαλασσινό κοσμογυρισμένον, που καθότανε στην παλιά Μαρσίλια, στο μαχαλά του Σαν Βικτόρ, κι από κείνον έμαθα όλα τα μυστήρια του Παλαιού Πόρτου.

Εγώ καθόμουνα κοντά στην πλατεία Καστελάν. Δυο μήνες που κάθισα, πέρασε πολύ έμορφα. Τις περισσότερες φορές κοιμόμουνα τα ξημερώματα, γιατί τη νύχτα καθόμαστε ως την αυγή σε καμιά ταβέρνα του λιμανιού, σε κανέναν καφενέ της Καναμπιέρ ή στη ρου ντε Μελάν, με τα έμορφα τα δέντρα, που θαρρείς πως είναι Παράδεισος το καλοκαίρι, όλο δροσιά κι ανοιχτή καρδιά κι αλεγρία.

Σαν τύχαινε να σηκωθώ πρωί, πήγαινα πότε στον ζωολογικό κήπο κ' έβλεπα τα θηριά και τα άλλα ζώα, πότε στο μουσείο που 'ναι στον πύργο του Μπορελί, πότε σε καμιά παλιά εκκλησιά, πότε το μουσείο που 'ναι μέσα στο παλάτι του Λουσάν. Αυτό το μουσείο απόμεινε μέσα στην καρδιά μου, γιατί εκεί πέρα βλέπεις ό,τι θαλασσινό υπάρχει στον κόσμο, από τα πιο μικρά κοχλίδια ως τα πιο μεγάλα θηριόψαρα, και καταλαβαίνεις πως βρίσκεσαι στη Μαρσίλια, τη βασίλισσα της θάλασσας.

Τις πιο πολλές φορές σεργιάνιζα μονάχος στο λιμάνι, μέσα στη φασαρία. Κόσμος παρδαλός πηγαينوερχότανε, άλλος μ' ανασκουμπωμένα τα παντελόνια του, άλλος μ' ένα κόκκινο μαντίλι στο κεφάλι, άλλος μεθυσμένος, άλλος φορτωμένος ψάρια, άλλος χούγιαζε, άλλος χαχάνιζε, άλλος βλαστημούσε, άλλος κυλούσε ένα βαρέλι, άλλος πουλούσε μύδια, άλλος τα τηγάνιζε, άλλος βαστούσε μια μποτίλια στο χέρι

του κ' έπινε κρασί σα νά 'τανε νερό και κουνιότανε ο χαλκός από το σκουλαρίκι που 'χε στο 'να τ' αυτί του, όλοι τους ξυπόλητοι κ' ηλιοκαμένοι, οι πιο πολλοί γελαζόμενοι, κόσμος κουρσάρικος. Μυρουδιές βαριές από κατράμια, από πιπέρια και κανέλες, τηγανιά, ψαρίλα, ανθρωπίλα, αρμύρα, κι ο ήλιος έβραζε από πάνω. Πολλοί τρώγανε μέσα στις ταβέρνες και τραγουδούσανε με κάτι φωνές βραχνιασμένες, γυναίκες ξεστηθωμένες μπαينوβγαίνανε, ίδιες γύφτισσες, με τα λουλούδια στ' αυτί, μ' ένα σωρό χάντρες στο λαιμό, σκουλαρίκια και βραχιόλια, μ' ανασηκωμένα τα φουστάνια τους, με κάτι φρύδια σαν του κοράκου το φτερό. Άντρες και γυναίκες φωνάζανε σαν ζουρλοί, με κείνα τα φραντσέζικα που τα λένε σαν ιταλιάνικα. Πολλοί ναύτες μασούσανε καπνό και φτύνανε δω κι εκεί, άλλος τραβούσε ταμπάκο, άλλος είχε μια μαϊμού καθισμένη απάνω στον ώμο του, άλλος έναν παπαγάλο που έσκουζε πιο πολύ από τ' αφεντικό του. Χέρια και ποδάρια μαλλιαρά, ψημένα από την άρμη, πιτσιλισμένα από την πίσσα, με κάτι δαχτυλιδάρες περασμένες στα δάχτυλα κι από τα δυο χέρια, που ήτανε πλουμισμένα με λογιών - λογιών ανάλια. Καράβια κρεμόντανε από το ταβάνι, γολέτες μ' ανοιχτά πανιά, κι ορτσάρανε απάνου από τα κεφάλια όπτε φυσούσε ο αγέρας. Ουρές και φτερούγες από θεριόψαρα ήτανε καρφωμένες από πάνω από τις πόρτες.

Μια μέρα, εκεί που περπατούσα, γύρισα να κοιτάξω έναν караβίσιον, που έστριβε τσιγάρο με το 'να χέρι, γιατί με τ' άλλο σήκωνε ένα αγκουρέτο, κ' έπεσα απάνω σ' έναν άλλον βιαστικόν, που ερχότανε από τ' άλλο μέρος. Αυτός μ' έσπρωξε θυμωμένος και σήκωσε το χέρι του να με χειροτονήσει μα, σαν γύρισα κατά κείνον το μούτρο μου, με γνώρισε και μου λέγει γελαστά:

«Βρε πατριωτάκι, εσύ βρέθηκες να πέσεις απάνω μου, να με ξενουχιάσεις;»

Κ' εγώ τον γνώρισα, μ' όλο που είχα να τον δω κάμποσα χρόνια, από τον καιρό που πήγαινα στο σκολειό. Τον λέγανε Πέτρο, κ' ήτανε από τ' Αϊβαλί, γυιός του Παναγή του Παγίδα, που τον λέγανε Στριγκάρο. Ο πατέρας του ήτανε κοντραμπατζής, από τα πρώτα παλληκάρια τ' Αϊβαλιού, άνθρωπος άφοβος, αφού κ' οι Τούρκοι τον λέγανε εφέ Παναγή.

Με πήρε και πήγαμε σε μια ταβέρνα, που ήτανε τραπεζωμένοι πέντ' έξι ναυτικοί Ρωμιοί, που δουλεύανε στο ίδιο παπόρι με τον Πέτρο.

Είπαμε το 'να και τ' άλλο, όπως συνηθίζουνε οι ξενιτεμένοι. Στο τέλος μου 'πε ο Πέτρος πως την άλλη μέρα θα φεύγανε για τη Σμύρνη, φορτωμένοι ποτάσα. Να μην πολυλογούμε, την άλλη μέρα μπαρκάρισα μαζί τους κι αφήσαμε υγεία στην ωραία Μαρσίλια.

Το παπόρι ήτανε μεγάλο, αλλά γέρικο και φορτωμένο ίσαμε τα μπούνια.

Στο κανάλι της Μάλτας μας έπιασε μια φουρτούνα που είπαμε «τετέλεσται»! Μέσα σε μιαν ώρα ο αγέρας σκύλιαξε και δεν μπορούσες να σταθείς πουθενά η θάλασσα από το θυμό της έβγαζε φίδια. Κατά το μεσημέρι μας ήρθε μια νεροποντή με

μπουμπουνητά και μ' αστροπελέκια, π' αχολογούσε το πέλαγο σα να σκιζόντανε από πάνω από το καράβι τα σύννεφα, που είχανε κατεβεί χαμηλά ίσαμε τ' άλμπουρα σαν πηχτός καπνός, πιο μαύρος από κείνον που 'βγαζε το φουγάρο. Τ' αστροπελέκια κ' η βροχή βαστάξανε παραπάνω από μιαν ώρα και λέγαμε πως θα ξεθυμάνει' μα, αντί να ξεθυμάνει, η φουρτούνα χειροτέρευσε. Κατά το βράδυ μας μοιράσανε τα φελλά και τα βάλαμε το προσκεφάλι μας. Ο καπετάνιος πρόσταξε να πετάξουνε όσα σακκιά μπορέσουνε, για ν' αλαφρώσει το παπόρι. Ώρα βασίλεμα, η θάλασσα πήρε τη μια βάρκα. Σαν νύχτωσε, ξαναπιάσανε τ' αστροπελέκια κι άρχισε να ρίχνει και χαλάζι. Η θάλασσα μάνιασε τόσο πολύ, που, μουράγιο να 'τανε, θα το βούλιαζε, όχι καράβι. Εγώ καθόμουνα τρυπωμένος στο κάσαρο. Τον Πέτρο τον είχαν χαμένον.

Εκεί που καθόμουνα, τον βλέπω για μια στιγμή μπροστά μου βρεμένον και τρομαγμένον, κι έτρεχε κοντά μου και μου λέγει στ' αυτί, για να τον ακούσω:

«Σε πήρα στο λαιμό μου!»

Και δεν τον ξαναείδα.

Όσο νύχτωνε, τόσο σκύλιαζε ο καιρός. Απ' το μούγκρισμα που έκανε η θάλασσα κι από το τριζοβόλημα του παποριού κι από το αδιάκοπο βροντολόγημα, ήμουνα σαν ψοφίμι. Ωστόσο δεν πίστευα πως θα πνιγούμε.

Πριν από τα μεσάνυχτα σύρθηκα με την κοιλιά και βγήκα από το κάσαρο. Μονομιάς μ' άρπαξε ένας παγωμένος αγέρας και κουφάθηκα από το βουητό που 'βγαζε το πέλαγο. Από σταβέντο οι μπουκαπόρτες ήτανε ξεπαρταλωμένες από τις θάλασσες και μπαίνανε μέσα. Εγώ έπιασα έναν χαλκά και κάθισα πεσμένος μπρούμυτος. Το θεόρατο καράβι μια ανέβαινε, μια κατέβαινε, σα να βούλιαζε στον πάτο της θάλασσας, σίδηρο βαρύ που χώνευε βουβά μέσα στο νερό μονομιάς, κι άμπωχνε από τις μπάντες του τα νερά, που πηδούσανε θυμωμένα ίσαμε τέσσερα μπόγια ψηλά. Κατάλαβα πως θαμπόφεγγε το φεγγάρι απάν' από το σύννεφα. Κάθε φορά που κατέβαινε το παπόρι έβλεπα ολόγυρα το πέλαγο κατάμαυρο σαν πίσσα, έρημο, σαν να μην ήτανε πια κόσμος, είτε στεριές, είτε πολιτείες, είτε ανθρωποι, είτε Μαρσίλια. Έτρεμα! Το καράβι ήτανε και κείνο έρημο σαν νεκρόκασα, ψυχή ζωντανή δεν έβλεπε, σαν αν πήγαινε μονάχο του μέσα στο χάος, κι αναστέναζε αμίλητο το καημένο. Τ' άλμπουρα ανεβοκατεβαίνανε κát' από τα σύννεφα. Οι θάλασσες γιουργιάρανε μελανιασμένες, η μία απάνω από την άλλη, χιλιάδες τόνοι νερό, κι όποτε χώνευε το καράβι, τις έβλεπα από πάνω μου κ' έκανα τον σταυρό μου και, για μια στιγμή, σκάζανε απάνω στη λαμαρίνα κ' οι αφροί γεμίζανε την κουβέρτα. Στο βίντσι κρεμόντανε δυο βόδια σφαγμένα και γδαρμένα, ολόκορμα, δίχως κεφάλι, με τα πισινά πόδια τους τεντωμένα κát' απάνω, και με το κούνημα του караβιού, κουνιόντανε και κείνα σαν ζωντανά, από δω και από κει. Τ' άλμπουρα, οι σκαλιέρες, τα φουγάρα, τα βίντσια, οι μακαράδες, τα σκοινιά, όλα σφυρίζανε θρηνητερά κι ώρες - ώρες, θαρρούσες πως μουγκρίζανε τα βόδια.

Κατά τις δυο τα ξημερώματα, λασκάρισε ο αγέρας και πήγα και κοιμήθηκα, κ' έβλεπα στον ύπνο μου τα γδαρμένα κεφάλια των βοδιών, που κρεμόντανε από πάνω μου και μουγκρίζανε.

Την άλλη μέρα καλοσύνεψε. Ίσαμε τη Σμύρνη ο καιρός ήτανε χαρά Θεού. Ο Πέτρος μου 'δειξε ένα γράμμα του πατέρα του, που έγγραφε ανάμεσα στ' άλλα:

«Αγαπητέ υιέ μου Πέτρο, απεφάσισα να βάλω το ράσο, να γίνω μοναχός, ίσως και συγχωρηθούν αι αμαρτίαι μου. Θα πάγω εις το Όρος μαζί με τον Σγουρήν τον καλόγεραν!»

Μου παράγγειλε να πω στον πατέρα του πως δεν είναι για καλόγερος και να κάτσει στ' αυγά του, για να μην κολαστεί πιο πολύ. Μου 'δωσε κ' ένα γράμμα και κάτι λεφτά να του δώσω.

Στις 14 τ' Αυγούστου, παραμονή της Παναγίας, έφταξα στην πατρίδα μου. μόλις ήβγα στη στεριά, έστειλα το γράμμα μ' ένα παιδί στον Στριγκάρο κ' ύστερα πήγα στο σπίτι μου.

Το βράδυ ήρθε ο Στριγκάρος και με καλωσόρισε και του είπα τα του ταξιδιού μου και τι μου είπε ο γυιός του για την καλογερική. Ο μπάρμπα- Παναγής κάθισε σκεφτικός, δάγκωσε το μουστάκι του και μου 'πε:

«Δίκιο έχει! Για το Όρος είμαστε ή για σκότωμα; Το αίμα που έχυσα, μωρέ Φωτάκη, ούλοι οι άγιοι δεν μπορούν να το ξεπλύνουνε! Ο Θεός πιο εύκολα θα βάλει στον Παράδεισο τον διάβολο, παρά εμένα! Ξέρω γω τι λέγω!»

Κι έφυγε συλλογισμένος.

Είχαμε ένα νησί πατρογονικό μας, που το λέγανε Αγιά - Παρασκευή. Παράδεισος επίγειος! Εκεί πέρα λοιπόν πήγα και ξέχασα τον ανακατεμένο κόσμο που είχα δει στα μέρη που ταξίδεψα. Καλότυχος είναι ο άνθρωπος που έχει ένα καταφύγιο, να πάγει ν' αποτραβηχτεί, σαν κουραστεί από τον κόσμο.

Μια μέρα βλέπω, από ψηλά που καθόμουνα, γιατί το παλάτι μου ήτανε σωστό κάστρο, χτισμένο απάνω σ' έναν κρεμασμένο βράχο, βλέπω λοιπόν να 'ρχεται μια βάρκα και, σαν έφταξε στην αραξιά, βγήκε από μέσα ο Στριγκάρος μ' ένα τουφέκι στον ώμο, κι άρχισε ν' ανεβαίνει τον ανήφορο.

Ήβγα και τον καλωσόρισα. Μου λέγει:

«Ήρθα να κάτσω μαζί σου κανέναν μήνα. Μ' έπιασε κάτι τις σα μελαγχολία, και λέγω, ας πάγω στον Φωτάκη, το καλό το παιδί, να τον κάνω συντροφιά, να σκοτώσουμε και κανένα λαγό, που 'ναι κοπάδια σαν το πρόβατα εδώ πέρα, στο

βασίλειό σου. Μόνε θα σε περικαλέσω, στο λάδι που σ' έβαλε ο νουνός σου που σε βάφτισε, να μου πεις, εσύ που διάβασες πολλά γράμματα, αν υπάρχει Κόλαση και Παράδεισος. Όχι τίποτ' άλλο, αλλά για να ξέρουμε. Να μελετήσουμε τα βιβλία που είναι μέσα στο ντουλάπι της εκκλησίας, να δούμε τι λογής τα λένε και τα παριστάνουνε...»

Έναν μήνα και παραπάνω δεν χωρίσαμε εγώ και ο Στριγκάρος. Μαζί τρώγαμε, μαζί κοιμόμαστε.

Ο καιρός έπιασε και χειμώνιαζε. Παράγγειλε και του φέρανε τη γούνα του, τα χοντρά τα ρούχα του, και μια νταμιτζάνα ρακί, αυγοτάραχο και καπνό καλόν τράνα της Αβούνιας.

Κείνον τον καιρό ήτανε ίσαμε εξηνταπέντε χρονών, άντρας δυνατός, πλαταράς. Ο λαιμός του ήτανε χοντρός σαν τη μέση του, η μύτη του πρησμένη, το πρόσωπό του μελανό από το ρακί. Δεν πολυομιλούσε. Τα μικρά τα μάτια του τα 'χε σφαιλιστά σα να κοιμότανε, και κάθε τόσο αναστέναζε:

«Ωωχ! Ψεύτη κόσμε!»

Στο κεφάλι του φορούσε μια κατσούλα από αστραχάν σαν Τσερκέζος. Τη μέση του την είχε τυλιγμένη μ' ένα ζουνάρι μαύρο, πλατύ δυο πιθαμές. Φορούσε και μαύρο πουκάμισο, πάντα καθαρό. Τη γούνα την έριχνε στην πλάτη του, ποτέ δεν την έβαζε με τα μανίκια. Σαν σουλατσάριζε συλλογισμένος, έχωνε το 'να χέρι του μέσα στο μανίκι τ' αλλουνού, κι ολοένα μασούσε το μουστάκι του. Ωρες - ώρες παραπατούσε από το πιτό.

Έπινα κ' εγώ μαζί του. Μου 'λεγε:

«Κάνεις καλή παρέα, Φωτάκη, και δε μου κάνει καρδιά να φύγω. Έχω μεγάλη αδυναμία απάνω σου, μα το τίμιο ξύλο!»

Κ' έκανε το σταυρό του.

«Αυτά που άκουσα από το στόμα σου, δεν τ' ακούγει κανένας από τον αρχιμαντρίτη τον Κουκουτό, που 'ναι στο μετόχι στον Άγιο Νικόλα... Αν υπάρχει, λέγει, η Παράδεισο κ' η Κόλαση; Εμ' εδώ, μέσα στα βιβλία, είναι ολοφάνερα! Αυτά τα ψηφιά, Φωτάκη, που αναγνώνεις, με τα χέρια τους τα γράψανε ή είναι τύπος; Πού να βάνει κανένας με τον νου του, άμα είναι αγράμματος σαν κ' εμένα, τι έννοια έχουνε αυτά τα μερμηγκάκια! Τι κάνει η φώτιση του Θεού! Απ' αυτά μαθαίνει άνθρωπος που γεννήθηκε στραβός σε τούτον τον ντουινιά, πως ο Χριστός κ' οι Δώδεκα Αποστόλοι λένε πως υπάρχει Κόλαση και Παράδεισο, και παραγγείλανε να το γράψουνε στα χαρτιά, για να το μάθει ο κόσμος, να μην κάνει αμαρτίες! Μπα, μπα, μπα! Μεγάλο πράμα είν' αυτό, Φωτάκη! Ποιος άλλος να μας το 'λεγε, να το πιστέψουμε, αν δεν

κατέβαινε ο Χριστός να το γράψει στο Βαγγέλιο!... Για δώσε μου να καταλάβω, αυτός ο ληστής που μου διάβασες εχτές από μέσα από το Βαγγέλιο, πόσους ανθρώπους λέγει πως σκότωσε; Α! ... Δεν είναι γραμμένο μέσα στο Βαγγέλιο! Κρίμα!...»

Και δάγκωνε το μουστάκι του πολλή ώρα συλλογισμένος.

«Μήπως, μωρέ Φωτάκη, είναι γραμμένο σε κανένα άλλο αγιωτικό βιβλίο πόσους νοματαίους χάλασε αυτός ο ληστής; Δεν υπάρχει τέτοιο βιβλίο πουθενά, να πα να το βρούμε; Μήπως το 'χει ο παπά - Ναθαναήλ, να του το γυρέψουμε;... Για να βρει έλεγος και να μπει στην Παράδεισο ένας τέτοιος άνθρωπος, θα πει πως είχε σκοτώσει έναν, το πολύ δυο... Αχ! Εμ εγώ χάλασα πολλοί άνθρωποι, και γυναίκες και μωρά, κ' έγλειφα και το μαχαίρι πολλές φορές! Με το καμάκι της βάρκας κάρφωσα άνθρωπο... Τότες που φεύγανε οι αλλόφυλοι από τη Μυτιλήνη για να περάσουνε στην Ανατολή, εγώ είχα πιάσει το Γυμνό, κι όποια βάρκα περνούσε, τη χούγιαζα να 'ρθει γιαλό, κι αφού τους ξεγύμνωνα, τους χαλούσα! Τι μάλαμα μάζεψα! Πού ν' το; Στάχτη γίνηκε! Τι γυναίκες ατίμασα, τι βυζανιάρικα έπνιξα, το τι έκανα, καλέμι δεν μπορεί να τα γράψει! Τότες που τα 'κανα δεν τα καταλάβαινα. Τώρα που γέρασα και άσπρισα, γίνηκα άσπρη περιστερά! Όρσε!»

Και μούντζωνε τον εαυτό του. Μιλούσε πάντα ήσυχα, σιγανά, δίχως να θυμώνει. Καμιά φορά δάκρυζε:

«Γιατί δε ρίχνει φωτιά ο μεγαλοδύναμος, να με κάψει;»

Ένα βράδυ φυσούσε βοριάς φρέσκος, κι ολόγυρα βογγούσε το πέλαγο. Ο Στριγκάρος κ' εγώ πίναμε ρακί και φουμάραμε, δίχως να μιλάμε.

Μονομιάς, βλέπω κι αγριέψανε τα μάτια του και ζάρωσε η μύτη του σαν το σκύλο που θέλει να δαγκάσει. Εγώ φοβήθηκα μπας και τον έπιασε ο διάβολος και με σκοτώσει, γιατί πολλοί μου λέγανε να φυλάγουμε, κ' εγώ δεν τους άκουγα.

«Ξέρεις τι θέλω να σου πω;» μου λέγει. «Εγώ, όπως κατάντησα, αν γεράσω πιο πολύ, κακά στερνά θαν έχω. Το φως μου κόντυνε, εμένα που περνούσα τη ρεβολβοριά από την κλειδαρότρυπα και που έκοβα τ' αστάχυ. Τα ποδάρια μου δε με βαστούνε και παραπατώ. Το πιο καλύτερο φαγί δεν το τραβά πια η καρδιά μου. Άνθρωπο να μ' αγαπά δεν έχω, εξόν από σένα, που το κάνεις από λύπηση. Εγώ είμαι κολασμένος από την κοιλιά της μάννας μου. Εψές είδα ένα όνειρο, σα να βρέθηκα μέσα στη Χάρη της, κ' ήβγε η Αγιά - Παρασκευή στην Αγία Πόρτα και μ' είπε: Με το ρακί ήρθες εδώ πέρα να μετανοήσεις; Αύριο να φύγεις, να μη χαλάσεις και τον άλλον, να πας στο σπίτι σου, να πέσεις σε προσευχή και σε νηστεία!»

Την άλλη μέρα τον έβαλα μέσα στην βάρκα και τον πήγα στην πολιτεία.

Ύστερα από έναν μήνα έμαθα πως τον βρήκαν σκοτωμένον μέσα στην ταβέρνα του,

που είχε μια ταμπέλα κ' έγραφε: «Ταβέρνα ο Διάβολος». Σκοτώθηκε ξαπλωμένος, για να μπορέσει να πατήσει με το ποδάρι του τον κόκορα του τουφεκιού του. Το κεφάλι του πρήστηκε και γίνηκε τρεις φορές πιο μεγάλο.

Τον θάψανε δίχως παπά, μέσα σ' ένα ξερότοπο.

Υποσημειώσεις:

1. Ανάλια είναι τα μαύρα σκέδια, που τα κεντούνε με μπαρούτι και με βελόνα απάνω στο κορμί.
2. Ένα ρημονήσι.

(Από το βιβλίο: "Το Αϊβαλί η πατρίδα μου", του Φώτη Κόντογλου. Εκδόσεις: "Άγκυρα". Αθήνα, Μάιος του 2009)

(Πηγή: orp.gr, Η/Υ επιμέλεια Σοφίας Μερκούρη)